

temat miało poznanie Boga w Starym i Nowym Testamencie (*Connaissance de Dieu dans l'Ancien et le Nouveau Testament*).

Za pewnego rodzaju novum, na ogół nie praktykowane na tego typu zjazdach i kongresach, należy uznać wieczorne wspólne spotkania uczestników, na których omawiano najnowszą literaturę biblijną, wydawane słowniki, książki i artykuły podkreślające, co w nich jest oryginalnego i zasługującego na uwagę. Dyskusja głównie toczyła się w okół wydawnictw lowańskich, ale także objęła i inną literaturę, głównie historyczną i archeologiczną, służącą do lepszego zrozumienia centralnego tematu omawiającego zjazdu. Oceniając ogólnie tegoroczne Lowańskie Dni Biblijne należy je uznać za imprezę bardzo udaną, które przedstawiły w nowym świetle Osobę Jezusa Chrystusa, w całej pełni potwierdziły słusność tego, co mówi o Nim katolicka chrystologia.

Kraków

KS. STANISŁAW GRZYBEK

Ks. Zbigniew Kaznowski

PIĄTY MIĘDZYNARODOWY KONGRES BIBLIJNY W OXFORDZIE

Uniwersytet w Oxfordzie już czterokrotnie urządzał kongresy biblijne w latach 1957, 1961, 1965 i 1969 ograniczając je jednak do tematyki nowotestamentowej. W tym roku po raz pierwszy kongres oxfordzki, z rzędu piąty, został poszerzony również na problemy Starożytności. Odbył się on od 3 do 7 września 1973 r. głównie w budynku o nazwie „Examination College” gromadząc biblistów i zainteresowanych prawie z całego świata w liczbie niespełna 500 osób. Większość uczestników pochodziła z Anglii, a potem z krajów europejskich, ale też były reprezentowane takie kraje jak USA, Kanada, Rodezja, Izrael, Australia, Południowa Afryka, Sierra Leone, Korea, Indie. Przeważającą część uczestników stanowili duchowni, łącznie z pokaźną grupą duchownych katolickich i kilku sióstr, ale też było sporo ludzi świeckich w jakiś sposób związanych z biblistką, czy to przez zainteresowania, czy przez pracę nauczycielską. W samej bowiem Anglii już wielu świeckich, a również kobiety, uczy przedmiotów teologicznych w różnych szkołach i kolegiach.

Uroczystego otwarcia Kongresu — 3 września o godz. 20.30 — dokonał Anglikański Prymas Anglii Dr A.M. Ramsey, Arcybiskup Canterbury, wygłaszając przemówienie p.t. *Jezus Chrystus a świat nowoczesny*. Zastrzegając się, że już od wielu lat nie może się zaliczać do aktywnych uczonych, jednak zwrócił uwagę na kilka ak-

tualnych tematów, m. in. że szanując jak najbardziej naukową krytykę nie należy zapominać o tradycji kościelnej, czy też o mistyce, która jest również swego rodzaju wykładnią Biblii. Przywitał na serdecznie przedstawicieli biblistyki z Niemieckiej Republiki Demokratycznej, którzy na kongresie oxfordzkim pojawili się po raz pierwszy.

Od następnego dnia rozpoczęły się dni „robocze” kongresu. Jest rzeczą niemożliwą przedstawić jakąś ogólną syntezę omawianych tematów, gdyż odczyty i wykłady, rozdzielone na wiele grup, odbywały się równocześnie, a prelegenci nie dostarczali swych wypowiedzi na piśmie. Ogólny zaś schemat dnia wyglądał następująco:

godz. 9.10 do 9.30 — czytanie Pisma św. w dwu kaplicach — o charakterze praktycznym i dewocyjnym;

godz. 9.40 do 10.50 — wykłady w dwu równoległych grupach. Jeden wykład zajmował czas 35 min., więc w poszczególnej grupie było po dwa wykłady;

godz. 11.10 do 12.50 — komunikaty. Były to krótkie, trwające maximum 20 min. odczyty informujące o pracach poszczególnych prelegentów; dzieliły się one aż na 8 sekcji. Wyjątkowo w czwartek (6 września) miejsce komunikatów zajęły dwa referaty.

Po południu — godz. 16.30 do około 18.00 — tzw. „master themes” — czyli swego rodzaju seminaria naukowe. Najpierw wyznaczony prelegent wygłaszał referat (nie dłuższy niż na 50 min.) i następnie odbywała się dyskusja. Grup było 10 obejmujących cały wachlarz zagadnień, rozpoczynając od Starego Testamentu a kończąc na problemach praktycznych jak np. kaznodziejstwo i ascetyka.

Wieczorem od godz. 18.00 i jeszcze od godz. 20.30 odbywały się dalsze wykłady również podzielone na grupy.

Ośrodki polskie były reprezentowane na kongresie raczej skromnie. Jedyne pani prof. L. Małunowicz z KUL-u wygłosiła komunikat p.t. *Cytaty i aluzje biblijne w epigrafii greckiej* (po francusku). W roli zaś słuchaczy byli obecni: Ks. Prał. Dziek. S. Grzybek (ATK i Kraków), ks. Z. Kaznowski (Wrocław) i ks. J. Góra (studiujący w Louvain).

Z okazji kongresu można było oglądnąć wystawę nowości książkowych. Prezentowała się ona ubogo i dlatego walnym jej uzupełnieniem był wydany z tej okazji katalog pt. *Biblica księgarni oxfordzkiej Blackwell's*. Książki można było nabyć w samej księgarni zaopatrzonej i urządzonej w sposób nie do prześcignięcia.

Również dowiedzieliśmy się m. in. o ciekawej i doniosłej inicjatywie pod auspicjami *American Schools of Oriental Research*. Otóż głównie Dr R. L. W. Cleave z ramienia wspomnianej Szkoły, jak i innych biblijnych instytucji naukowych, przygotowuje „fotograficzne archiwum” Ziemi św. Za pomocą kolorowych zdjęć z samolotu jak i z ziemi upamiętnia widoki i zabytki biblijne, które udostępnia

innym w serii 1500 kolorowych przezroczy. Wyświetlając niektóre ze zdjęć Dr Cleave zaznaczał dość często, że to czy inne zdjęcie należy do historii, ponieważ dane miejsce obecnie wygląda inaczej, gdyż technika i napór codziennego życia niszczy bezpowrotnie obraz dawnej Palestyny.

Pełny tekst wygłoszonych na kongresie referatów ukaże się, może jeszcze w tym roku, w publikacji pt. *Studia Evangelica* stanowiącej jeden z tomów serii *Texte und Untersuchungen* wydawanej przez Akademię Berlińską.

Wrocław

KS. ZBIGNIEW KAZNOWSKI

Ks. Jan Kowalski

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO TOWARZYSTWA TEOLOGICZNEGO W KRAKOWIE W ROKU 1972

Rok sprawozdawczy otwiera drugie ćwierćwiecze istnienia i działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie, założonego w roku 1946 przez profesorów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, a będącego kontynuacją Stowarzyszenia naukowego o takiej samej nazwie przy Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Prace Polskiego Towarzystwa Teologicznego, którego prezesem w roku 1972 był ks. prof. dr Władysław Smereka, a sekretarzem ks. dr Jan Kowalski, koncentrowały się na akcji odczytowej na comiesięcznych zebraniach zwyczajnych i w sekcjach poszczególnych dyscyplin teologicznych oraz na akcji wydawniczej.

I

W referatach na zebraniach zwyczajnych prelegenci ukazywali bardzo różnorodną problematykę. Dominowała jednak tematyka historyczna. I tak: prof. dr Aleksander Krauczuk omówił problematykę związaną z *Aleksandrem Wielkim i Julianem Apostatą* (17. II. 1972), prof. Eugeniusz Jelonek przedstawił *Początki kultu św. Stanisława — Biskupa ze Szczepanowa* (18. V. 1972), prof. dr Marian Plezia mówił *O tytule „Dziejów Apostolskich”* (19. X. 1972) i wreszcie ks. prof. dr Marian Rechowicz uwytknił *kościelną karierę Mikołaja Kopernika* (21. XII. 1972).

Źródłem uprzywilejowania problematyki historycznej były przypadające na ten rok rocznice: 900-lecia objęcia biskupstwa krakowskiego przez św. Stanisława ze Szczepanowa i 500-lecie urodzin genialnego astronoma polskiego Mikołaja Kopernika.

Tematykę liturgiczną prezentował ks. dr Waclaw Świerzawski w referatach: *Symposium liturgiczne w Wiedniu o Kanonach Eucharystycznych* (19. X. 1972) *Kapłaństwo apostołskie przez modlitwę* (18. I. 1973), oraz O. dr Albert Urbanski *Święty Józef Opiekun Kościoła świętego* (21. IX. 1972).

Odkryte w Qumran zwoje z czasów biblijnych wciąż jeszcze stoją w cen-